

Hej!

Måndagen den 29 oktober kl 19.00 i Skissernas museum gästar gruppen **Paradiso Musicale** Lunds Kammarmusiksällskap. Tre svenska och en italiensk toppmusiker kastar ett nytt ljus över barockens pärlor och får dem att skimra i regnbågens alla färger. Upplev paradiset musik, sinnenas mötesplats, livs levande.

Paradiso Musicale består av **Dan Laurin, blockflöjter, Henrik Frendin, viola, Mats Olofsson, barockcello och Anna Paradiso, cembalo.**

Konserten har rubriken "**Fadern, Sonen och Gudfadern**".

Programmet som presenteras på ett lekfullt sätt, tar utgångspunkt i vänskapen mellan några av de mest fascinerande gestalterna i musikhistorien, nämligen Johann Sebastian Bach, den grubblande musikaliske excentrikern, Carl Philipp Emanuel Bach med sitt romantiska vemod och Georg Philipp Telemann, den förste sant oberoende tonsättaren.

Kvällens program:

G Ph Telemann, Triosonata d-moll för blockflöjt, viola och basso continuo

C Ph E Bach, Sonata g-moll för viola och konserterande cembalo (Wq 88, 1759)

C Ph E Bach, Triosonata F-dur för basblockflöjt, viola och basso continuo (Wq 163)

Paus

J S Bach, Sonata h-moll för flöjt och konserterande cembalo

G Ph Telemann, Cellosonata D-dur ur "Der getreue Musik-Meister"

G Ph Telemann, Triosonata g-moll för blockflöjt, viola och basso continuo.

Alla verken med satsangivelser kan läsas i bifogande fil.

På kammarmusiksällskapets hemsida <http://www.lkms.ms11.net> får man höra ett klingande exempel på musiken från gruppens cd-inspelning.

Biljetter säljs från kl 18.30. Medlemmar och studerande 100 kr, övriga 160 kr. Ungdomar under 18 år går in gratis.

Nästa konsert blir den 19 november med MalleusIncus, slagverksduo.

Välkomna!
Styrelsen

LKMS. Spelafton 28 oktober 2012 med Paradiso Musicale

Georg Philipp Telemann (1681-1767) var ett musikaliskt underbarn. Hans stora begåvning och oerhörda bildning och nyfikenhet utgjorde goda förutsättningar för ett liv i nära samspel med tidens förändringar. Telemann blev gammal och verkade i slutet av sitt liv mitt i de nya musikstilarna. Han var en av föregångarna till den galanta stilen. Under de sista 46 åren var han verksam i Hamburg som musikdirektör för stadens fem huvudkyrkor. Telemanns mätterskap och betydelse för musikutvecklingen kan inte överskattas, även om det i våra dagar endast spelas ett fåtal av hans ca 3700 kompositioner. På 1700-talet ansågs han större som tonsättare än J S Bach och hans lön i Hamburg var ca 3 gånger större än Bachs i Leipzig. Telemann skrev verk i alla genrer, även operor. Han lär ha skrivit mer än 150 triosonator.

Johann Sebastian Bach (1685-1750) behöver knappast någon presentation. Han betraktas nu allmänt som Västerlandets störste tonsättare.

Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788) var Johann Sebastians andre son och den mest betydande av de fyra som uppnådde mogen ålder. Bach var en framstående klaverspelare och mycket produktiv som tonsättare. Förutom ett otal sonater, sonatiner, fantasior och rondon för cembalo och klavikord, samt ett 50-tal klaverkonserter skrev han oratorier, passioner och annan kyrkomusik. Han efterträdde Telemann i Hamburg.

Triosonatan, som intar en stor roll i kvällens spelaftonprogram, är en av barockens viktigaste kammarmusikformer. Den utvecklades under 1600-talets första hälft och fick sin klassiska utformning i Corellis 24 sonater från 1680- och 90-talen. Den är i allmänhet 4-satsig såsom kvällens två Telemann-sonator. Triosonatan är ett trestämmigt verk med två melodi-instrument och en *generalbasstämma* (basso continuo). Den kan i partitur se ut som kvällens inledande stycke av Telemann, Triosonata i d-moll. Se notexempel 1 nedan.

Generalbasstämman fylls ut med ackord och cembalon är därför ett vanligt instrument i sammanhanget eftersom den kan bidra med både den melodiliknande basstämman och ackordutfyllnaden. Ofta förstärks basstämman med t.ex. en viola da gamba eller en cello. Fyra musiker är därför en vanlig kombination vid framförande av en triosonata.

Ett av många typiska drag i barockmusiken är *imitationstekniken*. Den syns tydligt i not-exempel 1 nedan, där flöjtens första fras omedelbart upprepas en oktav lägre i violan. Kanon och fuga är de vanligaste exemplen på imitationsformer.

När musiken i notexempel 1 ska spelas får den som svarar för generalbasackompanjemanget själv fylla i harmonier efter baslinjens struktur. Ofta ville kompositören säkerställa rätt ackordval med hjälp av en överenskommen stenografi bestående av tecken och/eller siffror. Dessa talar om vilka ackord som ska spelas, s.k. *besiffrad bas*. Se notexempel 10 nedan.

Man behöver varken vara 4 eller 3 musiker för att spela musik i triosonatans anda. Det kan räcka med 2. I kvällens sonater med konserterande cembalo kan man säga att en av de två

melodistämmorna ligger i cembalons högerhand och basstämman i vänsterhanden. Man säger att cembalostämman är obligat (motsatsen till *ad libitum*) alltså påbjuden och utskreven. Se notexempel 7 nedan.

I texten har både sonat (sonater) och sonata (sonator) använts. Det är rätt vanligt att det äldre begreppet sonata används om de stycken som har sitt ursprung i den äldre musiken, medan sonat blivit en benämning på flersatsiga verk för ett eller två instrument från och med wienklassicismen. Motsvarande verk som skrevs efter barockepoken för tre eller fyra instrument samt för orkester kallas trio, kvartett resp. symfoni.

Något om de enskilda verken.

G Ph Telemann, Triosonata d-moll för blockflöjt, viola och basso continuo, TWV 42:d7

1 *Andante* 2 *Vivace* 3 *Adagio* 4 *Allegro*

Verket är som brukligt 4-satsigt enligt mönstret långsam-snabb-långsam-snabb. Första satsen, som har en mycket vemodig stämning, bjuder på en utsökt dialog mellan blockflöjten och violan:

Ex. 1

Andante 8

flöjt

viola

generalbas

Detailed description: This musical example shows the first movement, 'Andante', in 4/4 time. It features three staves: flute (flöjt), viola, and basso continuo (generalbas). The flute and viola parts are highly interactive, with the flute often playing melodic lines and the viola providing harmonic support and counter-melodies. The tempo is marked 'Andante' and the movement is 8 measures long.

Den andra satsen, *Vivace*, börjar med en fuga där violan svarar blockflöjten efter 5 takter:

Ex. 2

Vivace

Blockflöjt

Viola

Detailed description: This musical example shows the second movement, 'Vivace', in 6/8 time. It features two staves: block flute (Blockflöjt) and viola. The movement begins with a fugue where the viola answers the block flute after five measures. The tempo is marked 'Vivace'.

Tredje satsen, *Adagio*, sticker ut med sina uttrycksfulla pauser i inledningen. Den slutar på ett dominantackord som förbereder för en direkt övergång till

Sista satsen, som faktiskt saknar tempoangivelse i originalpartituret. Det 8-taktiga temat presenteras i blockflöjten:

Ex. 3

Blockflöjt

Detailed description: This musical example shows the eighth-measure theme of the final movement, presented for the block flute (Blockflöjt). The tempo is not explicitly marked in the original score.

I mittpartiet får flöjtisten visa vad han går för i en svindlande kaskad av toner. Före slutet smyger Telemann in en underbar version av en folkslig dansrytm i lugnare tempo.

C Ph E Bach, Sonata g-moll för klavér och viola, Wq 88

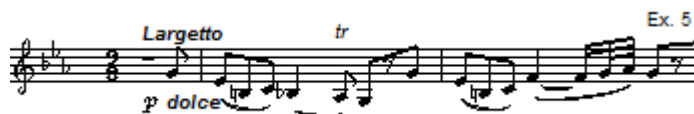
1 *Allegro moderato* 2 *Larghetto* 3 *Allegro assai*

C Ph E Bach skrev tre sonator för viola da gamba 1759. Kanske som en reverens för ett gammalt instrument som höll på att försvinna, använde sig Bach av den äldre triosonataformen med två konserterande stämmor och generalbas, där tangentinstrumentet får spela både en andra melodistämma och generalbas. Här får vi höra stycket i en transkription för cembalo och viola. Ett imponerande och myndigt tema, som dominerar hela första satsen, inleder i violan.

Satsen bjuder i övrigt på pregnanta dialoger mellan violan och cembalon.

Andra satsen i c-moll är fylld av rogivande skönhet i en ovanlig taktart

De fyra första tonerna är identiska med inledningen till Sarabanden i J S Bachs Cellosvit nr 5 i c-moll.

Sista satsen ilar fram i ett våldsamt tempo, som sätter violasten på svåra prov

C Ph E Bach, Triosonata F-dur för viola, basblockflöjt och basso continuo, Wq 163

1 *Un poco Andante* 2 *Allegretto* 3 *Allegro*

Detta är ett älskligt stycke från 1755 i den känslösamma stil som C Ph E Bach var en av företrädarna för.¹ Den håller dock fast vid triosonataformen. I den ljuva första satsen har de

¹ Den känslösamma stilen utvecklades ca 1740-70 parallellt både med den något tidigare uppkomna galanta stilen och senbarocken. Musik som förs till de två förstnämnda stilarna har frigjort sig från barockens polyfoni (=sammanflätning av självständiga stämmor) och närmat sig en mera sånglig, monodisk stil, där en stämma dominerar till ett harmoniskapande ackompanjemang

två melodiinstrumenten bytt partiturets stämmor med varandra. Det är alltså basblockflöjten och inte violan som intonerar temat:

Un poco Andante Ex. 7

Viola

Basblockflöjt

Cemb. 6 7 9 8 7

Den andra satsen, *Allegretto*, har något av dansartad folkton över sig.

Allegretto Ex. 8

Viola

Trots allegrotempot gör sista satsen nästa ett långsammare intryck än mellansatsen. Temat inleds liksom i övriga satser av violan.

Allegro Ex. 9

Viola

J S Bach, Sonata h-moll för flöjt och konserterande cembalo, BWV 1030

1 Andante 2 Largo e dolce 3 Presto

Verket skrevs ca 1736. Flöjtsonaterna BWV 1030-32 hör liksom violinsonaterna BWV 1014-19 och gambasonaterna BWV 1027-29 till en nyskapad kammarmusikgenre för ett melodiinstrument och obligat cembalo. Cembalon är här, liksom i sonens gambasonata ovan, befriad från rollen som rent generalbasinstrument och fungerar som jämställd partner till melodiinstrumentet. I flöjtsonaterna fungerar dock cembalons vänsterhand enbart som en generalbasstämma, vilket gör att triosonatakonceptet fortfarande går att känna igen. Se notexemplet nedan. Flöjtsonaterna skiljer sig också från de övriga genom att vara 3-satsiga i mönstret snabb-långsam-snabb. Notexemplet visar de första takterna av inledningen som också representerar början av huvudtemat:

Ex. 10

Musiken ger en känsla av hopplöshet och förtvivlan även om man i satsens mitt kan ana en viss förtröstan.

Mellansatsen, *Largo e dolce*, är en siciliano. Den är betydligt ljusare i stämningen än den föregående satsen.

Ex. 11

Glädjen släpps loss på allvar i sista satsen, som börjar med en fuga i *Presto*. Temat presenteras i blockflöjten. Åtta takter senare svarar cembalons högerhand och i takt 20 även cembalons vänsterhand. Det hela utvecklas i en imponerande stämflätning:

Ex. 12

Satsen avslutas med en gigue med beteckningen *Allegro*, men i samma halsbrytande tempo:

Ex. 13

Ingen borde betvivla Johann Sebastians storhet efter att ha studerat och lyssnat till denna sonat.

G Ph Telemann, Sonata D-dur för cello och basso continuo, TWV 41:D6

1 Lento 2 Allegro 3 Largo 4 Allegro

Verket skrevs för ett regelbundet utkommande musikmagasin, *Der getreue Musikmeister*, som Telemann varit med om att starta 1728-29. Av det 70-tal verk som publicerades där komponerade Telemann de flesta. Cellosonaten utgavs i tre efter varandra kommande nummer; ett listigt knep som vi känner igen från nutida TV-serier och andra följetonger. Som framgår av tempobeteckningarna följer den mönstret långsam-snabb-långsam-snabb. I kvällens föreställning medverkar cembalo och basblockflöjt. Den senares försynta förstärkning av basstämman bidrar till en utsökt klang.

Den första satsen har ett värdigt och uttrycksfullt tema:

Lento Ex. 13

Cello

Generalbas

6 6 6\ 6

(I den besiffrade basen ska strecket efter den tredje egentligen gå genom siffran.)²

Allegrot är en gigue. Den består av två delar som spelas i repris. Temat är livfullt:

Allegro Ex. 15

Det mycket vackra *Largot* i h-moll skapar ett under av frid.

Largo Ex. 16

(Plustecknet över tonerna ciss och e markera en drill med början på tonen ovanför.

Sista *Allegrot* är påverkat av folkmusik.

Allegro Ex. 17

G Ph Telemann, Triosonata för blockflöjt, viola och basso continuo, Tw 42:g9

1 *Soave ma non adagio* 2 *Vivace* 3 *Largo* 4 *Allegro*

Detta verk har samma storform som Triosonatan i d-moll. *Soave* betyder mild, ljuv, och det är precis vad första satsen är utan att vara insmickrande. Det ömsinta temat i violan faller sekvenslikt, liksom blockflöjtens svar:

Soave ma non adagio Ex. 18

Blockflöjt

Viola

² Siffran 6 anger en treklang med bastonen som lägsta ton och 6:e tonen som högsta ton. Tonen emellan utelämnas i besiffringen. Första 6:an anger alltså ackordet fiss-a-d. Ett streck över siffran markerar en höjning av denna ton. Den tredje 6:an som är genomstruken anger alltså ett ackord med tonerna h-d-giss. Tonerna behöver dock inte läggas ut i denna ordning.

Vivacesatsen är en fuga med ett tema på 8 takter som presenteras i blockflöjten och som i kvintläge besvaras av violan. Efter ytterligare 10 takter hörs temat även i generalbasstämman.

Vivace Ex. 19

Flöjt

Viola

Den tredje satsen ger altviolinisten stora möjligheter att utsmycka den enkla melodin.

Largo Ex. 20

Flöjt

Viola

Sista satsen har fått en aning av medeltidsstämning i sin folkmusikaliska framtoning bl.a. på grund av de många unisona inslagen i melodiinstrumentens stämföring. Telemann har själv talat om folkmusikens "barbariska skönhet", ett uttryck som passar bra om flera av avsnitten i denna sats. Kvällens ensemble har också kryddat musiken med extra dissonanser.

AllLEGRO Ex. 21

Viola